

TÜRKİYE'DE YÜKSELEN TEKNOLOJİ İMAJI ve E-MALİYE UYGULAMALARI

RISING TECHNOLOGY IMAGE OF TURKEY AND E-FINANCE APPLICATIONS

Büşra İLGAR*

ÖZ

Elektronik vergi uygulamalarında geçmişten günümüze kadar gelen süreçte karşımıza çıkan gelişim aşamalarını değerlendirdiğimizde etkin vergi denetimi ve elektronik ortamdaki sürecin kontrolü aşamaları, kayıt dışılığın önlenmesi ve bu yönde yapılan çalışmaların verimi açısından büyük önem taşımaktadır. Gelişen teknoloji ve vergi teknolojilerinin kullanımı, ekonomik süreçlerin kayıt altına alınmasını ve bu süreçlerin kontrolünü sağlayacağından dolayı kayıt dışılıkla ve yolsuzlukla mücadelede önemli adımlar atılmasını sağlayacaktır. Sistemsel süreçlerin kayıt altına alınmasıyla güvenilir denetim süreci sağlayan e-maliye uygulamalarındaki teknolojik gelişme çalışmaları devam etmekte olup, bu alandaki sonuçlar daha güvenilir aşamaya getirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: E-Maliye, Vergisel Teknoloji, Elektronik Denetim.

JEL Sınıflandırması Kodları: O32, K34, H20

ABSTRACT

Having evaluated the development phases of electronic taxation practices from past to present, it is clear that an effective tax audit and the control of processes in electronic environment have great importance in the prevention of shadow economy and for the efficiency of the work in this area. The developing technologies and the use of tax technologies prevent economic processes in a shadow economy and help controlling these processes, thereby fighting against corruption. Technological development work in e-finance applications, which provide a reliable audit process by registering all the systematic processes, is an ongoing process, and the work is attempted to be brought to a more advanced and reliable level.

Keywords: E-finance, tax technologies, electronic audit

JEL Classification Codes: O32, K34, H20

* Büşra İlgar, Vergi Müfettiş Yardımcısı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, busra.ilgar@vdk.gov.tr, Orcid ID: 0000-0002-7473-5048
İlgar, B. (Ocak 2019). Türkiye'de Yükselen Teknoloji İmajı ve E-Maliye Uygulamaları, *Vergi Raporu*, 232, (219-232).

GİRİŞ

Vergi denetimi ile amaçlanan kayıt dışı ekonomi ve yolsuzlukla mücadele faaliyetlerinde idarenin etkin ve hukuka uygun işleyişi ve bu işleyişin kontrolü önemli bir kontrol mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şekilde elektronik vergi uygulamaları olarak karşımıza çıkan süreç, optimal kaynak ve zaman kullanımını hedeflemekte ve oluşturulan sistemler işleyişteki aksaklıkları kısa sürede kanıtli bir şekilde ortaya koyarak vergi denetimini sağlamaktadır. Türkiye’de uygulanan elektronik vergi uygulamaları sayesinde vergi denetimlerinin etkinliğinin artırılması ve süreç kontrolü sonucunda ekonomik kapsamdaki işlemler elektronik ortamda tutulacak ve kayıtlara dayalı tespitler daha hızlı ve öngörülebilir şekilde gerçekleşecektir.

Bu çalışmamızda Türkiye’nin vergisel alandaki teknolojik gelişim süreci ele alınarak elektronik vergi uygulamaları alanındaki istatistiksel verilerden ve faaliyet sonuçlarından faydalanılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda vergisel alandaki sonuçlar değerlendirilirken, söz konusu sürecin kayıt dışılığın önlenmesi konusundaki katkısı belirtilmiş ve elektronik vergi uygulamaları yoluyla Türkiye’de kayıt dışılığın önlenmesine yönelik öneriler ele alınmıştır.

1- TÜRKİYE’NİN VERGİSEL ALANDAKİ TEKNOLOJİK GELİŞİM SÜRECİ

1998 yılında Türkiye Cumhuriyeti Vergi Kimlik Numarası ile birlikte elektronik ortamda bir kodlama sistemi ile başlayan elektronik ortama geçiş süreci, Vergi Dairesi Otomasyon Programı ile bilgi işlem alt yapı projeleri kapsamında devam etmiştir. Bu gelişimlerin akabinde elektronik ortamda beyanname ve dilekçelerin verilmesi, defterlerin elektronik ortamda tutulması gibi aşamalarla birlikte sürecin ilerlemesi hız kazanmıştır. Yakın geçmişte uygulamaya geçirilen ve gelişim süreci devam eden e-defter ve e-fatura uygulamaları

yoluyla standart şekilde oluşturulan veriler, denetim ve analiz süreci açısından ciddi bir gelişim süreci sağlamaktadır. Günümüzde geliştirilmiş şekliyle uygulanmakta olan risk analiz sistemi sayesinde risk veren kalemlerin önceden belirli olması, analiz sürecinde yapılan tespitlerin hız kazanmasını ve sürecin daha verimli şekilde işlenmesini sağlayacaktır. Yüksek hacimli verilerin analiz edilebilmesini sağlamak amacıyla geliştirilen VEDAS sisteminin geliştirilme aşamaları ise şuan yapılan çalışmalarla devam etmektedir. Son yıllarda VEDEBİS sisteminde çapraz sorgularla yapılan teftiş çalışmaları sonucunda, vergisel işleyişteki aksaklıklar kısa süre içerisinde tespit edilebilmekte ve bu sistem sayesinde bu aksaklıkların giderilebilmesi sağlanabilmektedir. Son dönemlerde geliştirilen VDK-BİS ve VDK-PORTAL uygulamaları, yapılan çalışmaların başlangıç aşamasından gerekli birimlere iletilmesi aşamasına kadar tüm süreci içeren bir uygulamadır. Söz konusu uygulamalar yoluyla sağlanan vergisel teknolojik gelişimler, süreç kontrolünün sağlanması kapsamında kayıt dışılıkla mücadele edilmesini ve kayıtlara dayalı tespitlerin hızlı şekilde yapılabilmesini sağlayacaktır.

E-Maliye uygulamaları olarak karşımıza çıkan teknolojik gelişim sürecini dikkate aldığımızda, son yirmi yıl içerisinde vergisel teknolojik ilerlemeleri ve söz konusu teknoloji geliştirme çalışmalarının devamını görmekteyiz. Geçmişten günümüze kadar olan gelişim aşamaları, aşağıdaki gelişim süreci ile ilerlemiştir ve bu ilerleme çalışmalarının geliştirilmesi çeşitli alanlarda devam etmektedir.

- Türkiye Cumhuriyeti Vergi Kimlik Numarası (1998)
- Vergi Dairesi Otomasyon Programı (1998-2001)
- İnternet Vergi Dairesi E-Beyanname (2004)
- KDV İade Dilekçeleri (2013)
- E-Fatura E-Defter (2014)

- İhracat E-Fatura E-Beyanname (2014)
- E-Arşiv Yeni Nesil Ödeme Kaydedici Cihaz (2016)
- E-Belgeye Dayalı Yeni Devlet Muhasebesi Bilişim Sistemi (2017)
- Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi (2017)
- Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ve Elektronik İmza (E-İmza) (2017)
- Elektronik Denetim Analiz Sistemi (VEDAS) (2017)
- VEDEBİS Kapsamında Yürütülen Teftiş Çalışmaları (2016-2017)
- Bilgi İşlem Sistemine Yönelik VDK-BİS ve VDK-Portal Uygulamaları (Mükellef Portalı, Bütünleşik Geçiş Sistemi, Turne Modülü, ISO27001 Modülü vb.)
- Risk Analiz Sistemi (RAS)^{1,2}

Bilgisayar ortamına geçiş alanında amaçlanan ve gerçekleştirilen pek çok düzenleme bulunmaktadır. AB ve üye ülkeler ile bilgi alışverişi sağlanmasına yönelik bilgi teknolojisi geliştirme çalışmaları devam etmektedir. VEDOP'un bir uzantısı olarak elektronik veri ambarı ve risk yönetim sistemi gibi bilgi işlem alt yapı projeleri geliştirilmeye devam etmektedir. Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Eylem Planı doğrultusunda 2012 yılında mükelleflerin elektronik kayıt işlemlerine başlanmıştır. 2013 yılı itibarı ile tüm illerdeki vergi dairelerinin bilgisayar ortamına geçtikleri ve bütün vergi beyannamelerinin elektronik ortamda verildiği görülmektedir.³

Vergi Denetim Kurulu 2016 yılı faaliyet raporunda başkan sunuşu olarak risk odaklı denetim ile elektronik denetim uygulamalarının geliştirilerek vergi incelemelerinin yürütüleceği belirtilmiştir. Bu kapsamda bilişim teknolojilerinin kullanılarak risk alanlarının tespit edileceği ve elektronik teftiş çalışmalarına devam edileceği belirtilerek elektronik ortama uyum anlamında ilerleme sağlanmıştır. 2017 yılında Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ve Elektronik İmza (E-İmza) uygulamaları sayesinde elektronik ortama geçiş çalışmaları başarılı olmuştur.⁴

Vergi incelemelerinin mükellefler tarafından üretilen e-defter, e-fatura, kayıt saklama verileri gibi elektronik veriler kullanılarak daha etkin ve kısa sürede tamamlanabilmesi amacıyla VDK bünyesinde VEDAS adı altında bir e-denetim analiz sistemi geliştirilmiştir. E-denetim teknikleri kullanılarak tamamlanabilecek vergi incelemeleri planlanmış ve VEDAS'ın geliştirilmesi için teknik altyapı oluşturulmuştur. Bu çerçevede standart analizler yapılmasının sağlanması amaçlanmakta ve standardizasyon çalışmaları devam etmektedir.⁵

Yapılan tüm çalışmalar gelişen teknoloji ile birlikte vergilendirme alanında sağlanan gelişim sürecini göstermektedir. Söz konusu süreç, bilgi teknolojisi çağını yaşadığımız süreçte teknolojiden uzak kalmanın mümkün olmadığını ve gelişen teknolojik yeniliklere uyum sağlamamız gerektiğini ortaya koymaktadır.⁶

¹ Pwc., 2016. <https://www.okul.pwc.com.tr/images/uploadfile/content/636185349961060375.pdf>, Erişim Tarihi :25 Eylül 2018

² Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

³ E. Öz, (2014, Ağustos). AB Uyum Sürecinde Vergisel Düzenlemeler: İlerleme Raporları Analizleri Eşliğinde İstenenler ve Gerçekleştirilenler. Vergi Raporu(26).

⁴ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK%202016%20Faaliyet%20Raporu_22.05.17.pdf adresinden alındı

⁵ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK%202016%20Faaliyet%20Raporu_22.05.17.pdf adresinden alındı

⁶ B. İlgar, (2018, Şubat). Avrupa Birliği ve Türkiye KDV Mevzuatlarının Uyumlaştırılması ve Türkiye'nin E-Dönüşüm Sürecinin AB Uyumuna Etkisi. Vergi Sorunları(353).

2- TÜRKİYE'DE ELEKTRONİK VERGİ UYGULAMALARI

Maliye alanında karşımıza çıkan E-vergi uygulaması devletlere sağladığı vergi geliri düzeni ve mükellef takibi, mükelleflere sağladığı ödeme ve beyanname verme kolaylıkları açısından büyük öneme sahiptir. Bu avantajlara ilave olarak elektronik vergi yönetimi ile devlet personel giderleri, kırtasiye giderlerinden önemli ölçüde azalacaktır. Ayrıca mükellefler kendilerini ilgilendiren vergi ile ilgili işlemlerini yakından takip edebilme ve öğrenebilme imkanına sahip olmuşlardır. Vergilemede şeffaflık adına ulaşılan bu nokta çok önemlidir. Vergi denetimlerinin daha güvenli yapılmasında, vergi ile ilgili verilerin derlenmesinde ve mükelleflere daha nitelikli ve hızlı hizmet sunumunda bilişim personeli desteğinin yeri büyük önem taşımaktadır. Diğer yünden elektronik uygulamalar sayesinde azalan kayıt dışı ekonomi vergi kapasitesinin ve paralelinde vergi gayretinin yükselme eğilimine girmesine yol verecektir. Bu sayede vergi gelirlerindeki yükselme, bütçede rahatlama ve varsa bütçe açığının azalması anlamına gelecektir. Tüm bu yönleriyle e-maliye uygulamaları, kusursuz bir otomasyon sistemini ve gerek kişi hak ve özgürlüklerini gerekse kamu yararını kollayan mevzuat düzenlemelerini gerekli kılmaktadır.⁷

E-maliye uygulamalarıyla kamu kurumlarının kendi aralarında bilgi paylaşımının sağlanması, mükellefin vergi dairesine gelmesini gerektirmeyecek güvenilir ve hızlı hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi, iş yükünün azaltılması, personelin daha verimli ve etkin çalışmasını sağla-

yan şeffaf, saydam ve verimli bir vergi yönetimi amaçlanmaktadır. Mükelleflerin vergilendirmeye ait iş ve işlemlerini tek bir sistem üzerinden takip etmesi hem vergi dairesi hem meslek mensubu hem de mükellefin kendisine yönelik vergisel işlemlerdeki karmaşanın önlenmesi, herkes tarafından anlaşılır, sade ve en hızlı şekilde istenilen sonuca ulaşılması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte, devletlerin bütçeleri için en önemli gelir kaynağı olan verginin üzerinden alındığı ekonomik değerlerin elektronik ortamda takip edilmesi, kayıt altına alınması ve bu kayıtlara dayalı olarak verginin tahakkuk edilmesi, geleneksel yöntemlere nazaran çok daha kolay yapılabilir. Vergilendirmeye ilişkin işlemlerin elektronik ortamda yapılması, bilgi ve belgelerin ilgili kişiler için kullanımını kolaylaştırmaktadır. Böylelikle ihtiyaç olunan belge ve bilgilere daha hızlı ve istenilen anda ulaşılmasıyla bürokrasi ve kırtasiyecilik en düşük seviyelerde kendisini göstermektedir.⁸

2.1- E-Fatura & E-Defter Uygulaması

Kayıtdışılığın önlenmesinde etkin vergi denetimi önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. E-defter ve e-faturanın evrensel standart bir veriye göre oluşturulması, hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda her türlü raporlama ve denetim faaliyetleri için şeffaf, esnek ve kolay analiz edilebilir bir çerçeve sunmaktadır. Böylece oluşan standart veriyle başta veri madenciliği olmak üzere her türlü iş zekası çalışmaları için çok uygun bir altyapı oluşturularak, akıllı teknolojilerin kullanımı mümkün hale getirilmektedir.⁹

⁷ E. Öz, D. Bozdoğan, (2012). Türk Vergi Sisteminde E-Maliye Uygulamaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi(2)

⁸ G. Çimen, (2017). E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi. International Journal Of Public Finance, 2(1).

⁹ T. U. Kocamış, H. M. Kekeç, (2017, Eylül). Elektronik Vergi Uygulamalarının Türkiye'de Gelişimi: Vergi Denetiminde Elektronik Denetime Geçiş Süreci. Vergi Sorunları(348).

YIL	E-Fatura Uygulamasından Yararlanan Mükellef Sayısı(Adet)	Düzenlenen E-Fatura Sayısı(Adet)	Fatura Tutarı
2013	16.270	2.118.001	48.654.104.462
2014	19.375	72.463.951	1.127.236.091.091
2015	46.800	113.713.039	1.180.957.808.191
2016	61.013	163.456.644	1.974.549.748.742
2017	72.036	177.485.032	2.637.574.673.267

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Faaliyet Raporu

YIL	E-Defter Uygulamasından Yararlanan Mükellef Sayısı
2013	47
2014	18.500
2015	45.321
2016	59.451
2017	70.495

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Faaliyet Raporu

421 sıra No.lu VUK Genel Tebliğine göre "Elektronik fatura uygulamasına dâhil olma zorunluluğu getirilen mükellefler elektronik fatura uygulamasına kayıtlı olan diğer mükelleflere kâğıt ortamında fatura düzenleyemezler; düzenlemeleri halinde kâğıt ortamında düzenlenen bu faturalar hiç düzenlenmemiş sayılır."¹⁰

E-fatura ile amaçlanan hedeflerden biri de, bu yöntemin kayıt dışılık ile mücadelede etkili bir araç olma niteliğidir. Kayıt dışı halen Türk ekonomisinin en önemli ve kronik sorunlarından biridir. Bu yasa dışı uygulama, piyasada müthiş bir haksız rekabet yaratmaktadır. İşte e-fatura yaygın şekilde uygulandığı zaman piyasada fatura sahtekârlığı önlenecek ve kısa deyimle naylon fatura dediğimiz haksız rekabet belgesi olan kronik sorun kesin bir çözüme bağlanacaktır. Bu açıdan e-fatura yöntemi ortak bir çözüm ve çaba ile vergi sistemimize

oturtmaya çalışmamız gerekiyor. Çünkü e-fatura kayıt dışılığın panzehiri olacaktır.¹¹

Elektronik defter, her türlü denetimin (vergi denetimi, bağımsız denetim, muhasebe denetimi, iç denetim gibi) arka planında yer alan etkin bir araç olacaktır. Elektronik defterle denetimin öngördüğü karşılaştırmalı finansal tabloların bilişim sistemleri yardımıyla oluşturulması kolay hale gelecektir. İnternetin sunduğu erişim imkanları ile birlikte birbirinden bağımsız defter kayıtları tek bir sistemde birleştirilebilecektir. Bu şekilde veriye uzaktan erişimi içeren farklı çözümlerin geliştirilmesi mümkün olacaktır. Bu durum ise uzaktan denetimin önünü açacaktır. Bu çerçevede yapılan belirlemeler (ister bağımsız denetim, ister vergi denetimi, isterse iç denetim açısından) denetim faaliyetlerinin e-denetim altında toplanmasını mümkün kılmaktadır.¹²

¹⁰ İ. Aksoy, (2018, Ocak). E-Defter ve E-Fatura Uygulamasıyla Birlikte Defter Belge İbraz Etmeme Durumunun Değerlendirilmesi. Vergi Raporu(220).

¹¹ S. Tuncer, (2014, Haziran). E-Fatura Uygulamasında Son Durum. Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi(126).

¹² U. Doğan, (2015, Temmuz). Vergi Teknolojileri. Vergi Sorunları(322)

2.2- Risk Analiz Sistemi (RAS)

Başkanlık, bilişim alt yapısını güçlendirmeyi hedef edinmiştir. Bu amaçla; her türlü bilgi, veri ve istatistiği toplamak suretiyle oluşturulan VDK-RAS üzerinden mükelleflerin faaliyetlerini gruplar ve sektörler itibarıyla analiz etmekte, mukayeseler yapmakta ve bu suretle risk alanlarını tespit etmektedir. Medya takip çalışması kapsamında VDK-BİS üzerinden VDK-RAS'da kullanılmak üzere mükelleflerle ilişkilendirilebilen ve vergisel risk içeren hususların raporlanması sağlanmıştır. Yapılan bu raporlamalar mükerrerlik, konu, vergi türü vb. hususlar açısından değerlendirilerek uzman personelce kabulü uygun bulunanlar için VDKRAS üzerinden sürecin tamamlanması sağlanmaktadır.¹³

Başkanlıkça 2017 yılında; risk analiz modeli, proje çalışmaları, görüş ve öneri raporları ve diğer kurum ve kuruluşlardan gelen taleplere istinaden yürütülen risk analiz çalışmaları neticesinde sistem üzerinden toplam 26.006 mükellef incelemeye sevk edilmiştir. Risk analiz modeli yoluyla yürütülen risk analiz çalışmaları neticesinde 10.767 mükellef analizlere tabi tutulmuştur. Analiz çalışmalarında 61.147 risk unsuru değerlendirilmiş ve inceleme çalışmalarında kullanılmak üzere raporlanmıştır.¹⁴

Risk odaklı denetimin gerçekleşmesi ile sadece risk unsuru taşıyan mükellefler incelemeye alınmış, verimsiz denetimlerden vazgeçilmiştir. Elektronik veri analiz programları sayesinde analiz yapılabilir duruma gelmesi, denetime tabi tutulacak mükellef ve konuların tespitinde kullanılacak işgücünün daha verimli alanlarda kullanılmasına imkan sağlayacaktır.¹⁵

2.3- KDVİRA Sistemi

KDVİRA Sistemi, Ocak /2010 vergilendirme döneminden itibaren gerçekleştirilen iade hakkı doğuran işlemlerde mükelleflerin iade-mahsup taleplerine ilişkin listelerini, İnternet Vergi Dairesi üzerinden göndermesini ve bu listeler esas alınarak vergi dairelerince manuel olarak yapılan ve oldukça uzun zaman alan kontrol ve analizlerin tamamına yakınının, iade listelerinin büyüklüğüne bakılmaksızın, otomatik olarak yapıp iade talebini sonuçlandıracak olan vergi dairesine rapor edilmesini kapsamaktadır.

KDVİRA Sistemi ile 2010/Ocak vergilendirme döneminden itibaren KDV İadesi Kontrol Raporları üretilmeye başlanılmış olup, bu Raporlara ilişkin olarak 01/01/2017-31/12/2017 tarihleri arası elde edilen istatistik veriler aşağıda yer almaktadır.

¹³ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

¹⁴ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

¹⁵ B. Bal, (2009, Haziran). Elektronik Vergi Denetimi (E-Denetim). Vergi Raporu(117).

Risk Analizi Yapılan İade Talep Sayısı (Adet)	555.964
Toplam Üretilen Rapor Sayısı (Adet)	1.040.738
İade Talep Eden Mükellef Sayısı (Adet)	83.057
Risk Analizi sonrası mükelleflerin Genel Esaslara tabi olmak üzere düzeltme KDV beyannamesi ile tenzil ettikleri iade talebi tutarı (TL)	1.567.890.551
İade talep eden mükellefin alt mükellefleri arasında bulunan ve yüksek SMİYB düzenleme riski dolayısıyla incelemeye sevk edilmiş olan mükellef sayısı	6.271
İade talep eden mükelleflerin alt mükellefleri hakkında KDV beyanı açısından tespit edilen olumsuzluklar	205.639
Sorunlu alt mükelleflerin risk analizi sonrası KDV matrah artışı tutarı	13.687.070.021

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Faaliyet Raporu

KDVİRA Sistemi iadeye esas teşkil eden listelerin internet üzerinden Başkanlık sistemine aktarılmasıyla başlamakta ve analiz süreci başkaca bir işleme gerek kalmaksızın otomatik olarak gerçekleşmekte ve daha önce manuel gerçekleşen tüm kontrol ve analizler otomatik olarak sonuçlandırılarak tespit edilen eksiklik veya hatalar ilgili vergi dairesine raporlanmaktadır. Böylece daha önceleri kapsamlı iade talepleri için aylar süren bu kontrol ve analiz süreci, bilişim teknolojileri sayesinde sadece bir gecede tamamlanmaktadır.¹⁶

2.4- Elektronik Denetim Analiz Sistemi (VEDAS)

Vergi incelemelerinin mükellefler tarafından üretilen e-defter, e-fatura, kayıt saklama verileri gibi elektronik veriler kullanılarak daha etkin ve kısa sürede tamamlanabilmesi amacıyla VDK bünyesinde VEDAS adı altında bir e-denetim analiz sistemi geliştirilmiştir. VDK-VEDAS yazılımının, fonksiyon ve işlev kısıtlamalı bir versiyonu hazırlanmıştır. VDK-VEDAS Demo Versiyonu ile e-Defter ve e-Fatura verileri sisteme yüklenebilecek, e-Defter ve e-Fatura doğrulaması yapılabilecek, e-Fatura görüntüleme işlemi yapılabile-

cek, içeri aktarılan verilerde sıralama, filtreleme gibi temel işlemler yapılabilecek, içeri aktarılan e-defter ve e-fatura verileri txt, csv ve excel formatlarında dışarı aktarılabilir.¹⁷

Türkiye'nin elektronik geçiş aşamalarına baktığımızda geçmişten günümüze kadar farklı teknoloji geliştirme çabalarının devam etmekte olduğu günümüz vergi sisteminde Vergi Denetim Kurulu tarafından gerçekleştirilen VEDAS sistemi vergilendirme alanındaki bilgi teknolojisi anlamında büyük önem taşımaktadır. Yüksek hacimli verileri gözetleyebilen bu sistem sayesinde risk alanlarındaki saptamalar daha kısa süre içerisinde yapılabilmekte ve bu saptamalara yönelik düzenlemelerin yapılma süresi hız kazanmaktadır. Bu şekilde denetimin etkinliğini sağlayan riskli alanlara yönelik çözüm sürecini hızlandıran VEDAS sisteminin yaygınlaşması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

2.5-VEDEBİS Kapsamında Yürütülen Teftiş Çalışmaları

Başkanlıkça vergi dairelerinin iş ve işlemlerine yönelik olarak yürütülen teftiş çalışmalarında; VDK-VEDEBİS aracılığıyla üretilen sorgulardan

¹⁶ O. F. Çanakkale, (2016, Şubat). Teknolojik İlerlemenin Vergiye Gönüllü Uyuma Etkisi. Vergi Sorunları(329).

¹⁷ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

yoğun bir şekilde istifade edilmektedir. Yapılan teftiş çalışmalarında vergi ziyasını bulmaya veya vergi incelemesini gerektiren işlemleri ortaya çıkarmaya odaklanmaktan ziyade, söz konusu sorgulardan hareketle teftiş edilen dairenin iç işleyişindeki zayıf veya eksik olduğu yönlerini belirlemeye odaklanan, münferit hatalardan çok teftiş edilen birime özgü sistematik riskleri hedefleyen, performans ve risk odaklı denetimi sorgulara dönüştüren ve elde edilen sonuçların belirli periyotlar dâhilinde tasnif edilip bir raporla ilgili en üst idari birime raporlanarak Başkanlığın rehberlik işlevini ön plana çıkaran bir çalışma anlayışı benimsenmiştir.¹⁸

2.5.1- 2017 Yılında Vergi Dairesi Müdürlüklerinde VDK-VEDEBİS Kapsamında Yürütülen E-Teftiş Faaliyetleri

Tarhi İstenilen Vergi Tutarı	13.679.192
İstenilen Ceza Tutarı	204.235.450
Tespit Edilen Kamu Zararı	16.107.395
VEDEBİS Kapsamında Hazineye İntikali Sağlanan Toplam Tutar	234.022.037

Kaynak: VDK 2017 Faaliyet Raporu

Türkiye'de 2017 yılında VEDEBİS kapsamında hazineye intikali sağlanan toplam tutar 234.022.037 TL tutarındadır. Milli emlak birimlerinde MİDEBİS kapsamında yürütülen e-teftiş faaliyetleri sonucunda hazineye intikali sağlanan toplam tutar 12.023.240 TL tutarındadır.¹⁹ Faaliyet raporlarındaki rakamsal göstergeleri değerlendirdiğimizde, iki alanda gerçekleştirilen elekt-

ronik teftiş sonucunda toplam hazineye intikali sağlanan tutar, 246.045.277 TL tutarındadır.

2017 yılında e-teftiş sürecinde 2016 yılındaki sorgular gözden geçirilmiş, güncellenen ve ilave olan yeni sorgular 2017 yılında kullanılarak daha fazla mükellefin çapraz kontrole tabi tutulması sağlanmıştır. 2018 yılında yapılan teftiş süreci neticesinde VEDEBİS kapsamındaki sorguların geliştirilmesi amaçlanmış ve bu amaç çerçevesinde yapılan çalışmalar neticesinde önerilen yeni sorguların sisteme dahil edilmesi sağlanmıştır.

2.6-VDK-BİS ve VDK-Portal Uygulamaları

Türkiye'de Bilgi İşlem Sistemine yönelik uygulamalar içerisinde yer alan VDK-BİS ve VDK-Portal uygulamalarında bazı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemelerden bazıları mükellef portalı, bütünlük geçiş sistemi, turne modülü, İSO27001 modülü gibi uygulamalardır. Mükellef portalı; Vergi Denetim Kurulu Başkanlığına yürütülen incelemelerle ilgili mükelleflerin inceleme aşamalarını, taslak tutanaklarını, rapor özetlerini sorgulayabilecekleri uygulamadır. Bütünlük geçiş sistemi, turnike geçiş sistemleri uygulamasıdır. Söz konusu uygulama ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Turne modülü, müfettişlerin görevlendirildiği turnelerle ilgili yönetim ekranlarıdır ve tercihlerin yapılabildiği, idare tarafından onay işlemlerinin yapılabildiği ekranlar geliştirilmektedir. İSO27001 modülü VDK-BİS içerisinde kurum varlıklarının kaydedilebildiği, varlıklar üzerindeki risklerin girilebildiği, riskler karşısında alınan aksiyonların işlenebildiği, olay kaydının yapılabildiği, hedeflerin kaydedilebildiği bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁰

¹⁸ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

¹⁹ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

²⁰ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK%202016%20Faaliyet%20Raporu_22.05.17.pdf adresinden alındı

3- ELEKTRONİK VERGİ UYGULAMALARI YOLUYLA TÜRKİYE'DE KAYIT DIŞILIĞIN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

E-maliye uygulamaları kullanılarak kayıt dışılığın önlenmesi çerçevesinde düşünülebilecek birtakım yöntemler; etkin vergi denetiminin geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalar, sürekli denetimin sağlanmasına yönelik çalışmalar, standartlara dayalı vergi denetimi yönteminin geliştirilmesi çalışmaları, MBR'nin geliştirilmesi ve elektronik inceleme dosyası oluşturulmasına yönelik çalışmalar, e-maliye uygulamalarında yaşanan teknik aksaklıkların giderilmesi çalışmaları şeklinde sunulabilmektedir.

3.1- Etkin Vergi Denetiminin Geliştirilmesi

Kayıt dışı ekonomiyi yaratan en önemli nedenlerden birisi, vergi oranlarının yüksekliği görüşünün aksine etkin bir vergi idaresinin olmayışıdır. Bunun kanıtı ise, vergi oranlarının düşürülmesinin kayıt dışılığı önlememesidir. Bu şekilde vergi kayıp ve kaçığına neden olan ve dolayısıyla kayıt dışı kalan bir ekonomik faaliyetin, vergi idaresi tarafından izlenmesi ve denetlenmesi şarttır.²¹

E-vergileme uygulaması mükelleflerin yasal zorunluluklarını yerine getirirken kolaylık sağlanmasıyla birlikte, elde edilen bilgilerin diğer kurumlardan elde edilen bilgilerle değerlendirilmesi vergi toplama fonksiyonlarını etkin hale getirmiştir.²²

Vergisel teknoloji alanındaki elektronik uygulamalarla birlikte kontrollü bir sistem dahilinde süreç aksaklıklarının giderilmesinin ve hakimiyetinin sağlandığı etkin vergi denetimi sonucunda tüm işlemlerin kayıt altına alındığı ve analizlerin kayıtlı veriler üzerinden yapıldığı bir sistem karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede etkin vergi denetimi kapsa-

mında zaman tasarrufu sağlanabilmekte ve eldeki kaynaklar optimum düzeyde kullanılabilir.

Elektronik vergileme uygulamalarıyla birlikte hem kurumlar arasında hem de mükelleflerin ulaşımı kapsamında bilgi aktarımı kolay ve hızlı bir şekilde sağlanacağından dolayı vergilemede şeffaflık ilkesi karşımıza çıkacaktır. Bu koşullarda bilgi akışının sağlanabildiği bir süreçte kayıt dışı ekonomi azalacak ve analizler gerçeği yansıtan kayıtlar üzerinden yapılabilecektir. Kayıt dışı ekonominin azalması ile birlikte vergi gelirleri artacak ve bütçe açığı bu yolla azaltılabilecektir. Bu sayede elektronik vergi uygulamalarının kullanılması yoluyla etkin vergi denetimi sağlanacaktır.

E-maliye uygulamaları yoluyla bilgi akışının sağlanmasına ve her türlü bilginin ulaşımına imkan veren sistemler geliştirilmeli ve bu sayede bilgi güvenilirliği daha iyi bir boyuta taşınmalıdır. Güvenilir olan kayıtlı veriler gerçeği yansıtarak sistem kontrolünü arttıracak, bunun sonucu olarak da kayıt dışılığın azalarak vergi gelirlerinin artması sonucunda etkin vergi denetimi ileri boyutlara taşınacaktır. Gelişen bu sistemde ihtiyaç duyulan bilgiler açısından verilere kısa sürede erişilebileceğinden ve elde edilen sonuçlara en iyi düzeyde ulaşılabileceğinden dolayı etkin vergi denetiminin sağlanması kapsamında bu yöndeki çalışmalara devam edilmelidir.

3.2- Sürekli Denetimin Sağlanması

Sürekli denetim yaklaşımında, denetime konu olan işlem ve olayların gerçekleştiği anda izlenebilmesine imkan veren donanım ve yazılımlar sayesinde denetimde insan faktöründen kaynaklanan hataların ve zaman kayıplarının önüne geçileceği ve denetçinin ayrıntılarla uğraşması yerine, sadece denetim riski ve denetim stratejisini etkileyebilecek durumlar üzerine odaklan-

²¹ E. Alptürk, (2008). Elektronik Denetim Rehberi. İstanbul, İstanbul: Gelirler Kontrolörleri Derneği: sf 78-79

²² T. U. Kocamış, H. M. Kekeç, (2017, Eylül). Elektronik Vergi Uygulamalarının Türkiye'de Gelişimi: Vergi Denetiminde Elektronik Denetime Geçiş Süreci. Vergi Sorunları(348).

masına imkan tanıyarak denetimin etkinliğinin ve veriminin arttırılabileceği vurgulanmaktadır.²³

Denetimin belli bir zaman dilimi yerine; işlemlerin gerçekleşmesi aşamasından itibaren süreç dahilinde yapılabilmesine imkan veren sürekli denetim sisteminde farklı denetim alanları bir araya gelerek güvenilir sonuçlar sağlayacaktır. Bağımsız denetim, iç denetim, mali denetim gibi denetim kolları denetimin sürekliliğini sağlayacak bütüncül bir denetim kapsamı oluşturabilecektir ve bu sayede kayıt altına alınma işlemleri ve alınan kayıtların güvenilirliği kontrol altında olacaktır. Her bir denetim alanının sonucu tutarlılık çerçevesinde değerlendirilecek ve sürekli denetim sonucunda kanıtlanabilir sonuçlara ulaşılabilecektir. Bu şekilde farklı türden denetim alanlarının koordine şekilde çalışmasını sağlayacak ve sonuçların karşılaştırılabilmesine imkan tanıyacak sürekli denetim yönteminin geliştirilmesine yönelik yazılım ve donanım çalışmaları geliştirilmeli, bu denetim kollarından elde edilen veriler doğrultusunda elde edilen sonuçların süreç içerisinde karşılaştırılarak raporlanmasının sağlanmasına yönelik tasarımlar oluşturulmalı ve bu uygulamanın süreç içerisinde sıklıkla yapılması yöntemi benimsenmelidir.

3.3- Standartlara Dayalı Vergi Denetiminin Geliştirilmesi

Vergi Denetim Standartları, yapılan denetim faaliyetinin kalitesini güvence altına almayı amaçlayan çerçeve ilkeleri, incelemelerde kullanılacak ana prensipleri ifade etmektedir. Vergi Denetim Standartlarının oluşturulması sırasında Uluslararası Bağımsız Denetim Standartları, Uluslararası Muhasebe Standartları, Türkiye

Denetim Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları'ndan yararlanılacaktır.²⁴

Vergi kayıplarını azaltmak için bilişim teknolojilerinden faydalanılarak yeni denetim yöntem ve teknikleri geliştirmek ve dünyadaki yeni uygulamaları takip etmek gerekmektedir. E-defter ve e-faturanın evrensel standart bir veriye göre oluşturulması hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda her türlü raporlama ve denetim faaliyetleri için şeffaf, esnek ve kolay analiz edilebilir bir çerçeve sunmaktadır.²⁵

Önceden belirlenmiş olan standart veriler üzerinden yapılan denetimler sonucunda, elde edilen sonuçlar önceki dönemlerle veya farklı denetim kalemleri ile karşılaştırılabilir nitelikte olacağından dolayı ulaşılan sonuçların analiz edilmesi ve güvenilir sonuçlara ulaşılması sağlanacaktır. Bu açıdan vergisel teknolojiler yoluyla oluşturulacak standart denetim ve analiz süreci, sistem kapsamındaki bilgilerin doğruluğunu ve ulaşılan sonuçların güvenilirliğini sağlayacaktır. Standartlara dayalı vergi denetim uygulamasının geliştirilmesi yönünde mevzuatsal oluşumlar geliştirilmeli ve uygulamadaki sonuçlar kapsamında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

3.4- Mükellef Bilgi Raporu'nun (MBR) Geliştirilmesi ve Elektronik İnceleme Dosyası Oluşturulmasına Yönelik Çalışmalar

VDK-RAS ile inceleme çalışmalarına hız kazandırılması ve Vergi Müfettişleri tarafından yapılacak değerlendirmelerin kolaylaştırılması için MBR'ye üçüncü taraf verileri, oran analizi, satış analizi vb. analiz ekranları eklenmiştir.²⁶

²³ E. Alptürk, (2008). Elektronik Denetim Rehberi. İstanbul, İstanbul: Gelirler Kontrolörleri Derneği: sf 81

²⁴ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

²⁵ T. U. Kocamış, H. M. Kekeç, (2017, Eylül). Elektronik Vergi Uygulamalarının Türkiye'de Gelişimi: Vergi Denetiminde Elektronik Denetime Geçiş Süreci. Vergi Sorunları(348).

²⁶ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

Vergi Usul Kanunu ve diğer gelir kanunları kapsamında vergi incelemeleri yapan Vergi Müfettişlerinin yapmış oldukları incelemelerde verimliliği arttırmak ve incelemelerin sağlıklı takip edilebilmesi amacıyla Elektronik İnceleme Dosyası projesi kapsamında çalışmalar yürütülerek VDK-BİS sistemine entegre edilmiştir.²⁷

MBR üzerinden banka verileri, KGK verileri, SGK verileri, YMM rapor bilgileri gibi verilerin sunulması ve bu yolla sistemin geliştirilmesi sonucunda inceleme sürecindeki zaman kaybı azalacak ve bu sayede süreç hız kazanacaktır. İlave olarak elektronik inceleme dosyasının oluşturulması yöntemi ile inceleme sürecinin etkin şekilde takibi sağlanabilecek ve incelemenin hangi aşamada olduğu, bu aşamaların hangi sıra ile gerçekleşeceği bilinecektir. Bu yöntem, daha sağlıklı ve etkin bir vergisel süreç sağlayacaktır. Bu çerçevede MBR çerçevesinde ulaşılan bilgilerin daha kapsamlı hale getirilmesi ve elektronik inceleme dosyasındaki süreç takibini içeren bir yapının oluşumuna yönelik yapılan çalışmalar genişletilmelidir.

3.5- E-Maliye Uygulamalarında Yaşanan Teknik Aksaklıkların Giderilmesi

Kullanıcıların e-defter uygulamasında GİB onaylı kendi yazılımlarını ya da hazır yazılımları seçebilmeleri, farklı yazılımların gelişimine imkan tanısa da ilgili yazılımların sistemle uyumu noktasında çeşitli sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunu önlemek için şu an itibarıyla kullanımda olan 171 GİB'den onaylı uyumlu yazılımın yerine, GİB yazılım standartlaştırma yoluna gidilir.²⁸

Genel anlamda meslek mensupları e-maliye uygulamalarıyla zaman ve ekonomik yönden büyük tasarruf sağlamaktadır. Ancak kendi alışkanlıklarından kaynaklanan ve bağlantılarda yaşanan teknik aksaklıklardan dolayı problemler yaşanmaktadır. Bunların önlenmesi adına e-maliye uygulamalarına yönelik eğitim ve seminer programlarının sıklaştırılması, meslek mensuplarının uygulamaları daha iyi kavramasında ve dosyalama alışkanlıklarının azaltılmasında faydalı olabilir. Uygulamalara dönük kanun değişikliklerinin daha sade ve anlaşılır olması ayrıca değişen her kanun için belirli bir süre verilmesi o kanunun anlaşılması ve özümsemesi açısından faydalı olacaktır.²⁹

Vergileme sürecinde devletin denetleyen taraf, meslek mensuplarının ise mükellef ile devlet arasında köprü kuran taraf olması nedeniyle sorumluluklarının fazla olmasından dolayı daha fazla yetkiyle donatılmaları vergicilik yönünden devlet açısından daha verimli ve yapıcı olacaktır.³⁰ Bu açıdan vergi teknolojilerindeki değişimlerin takip edilmesi ve uygulamadaki bilgi eksikliğinden kaynaklanan sorunların çözülmesi misyonunun meslek mensuplarına verilmesi ile birlikte, sorumluluk alanı kapsamında yetkilendirilen meslek mensupları uygulamada yaşanan sıkıntıların giderilmesi hususunda rol alabilecektir.

SONUÇ

Vergi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sağlanan etkin vergi denetimi ve elektronik ortamdaki sürecin kontrolü; zamanın ve kaynakların optimum düzeyde kullanılmasını ve bununla birlikte kayıtlara dayalı tespitlerin hızlı ve önce-

²⁷ Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fVDK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı

²⁸ I. F. Şahin, (2016, Temmuz). Elektronik Vergilendirme (E-Vergilendirme). Vergi Sorunları(334)

²⁹ G. Çimen, (2017). E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi. International Journal Of Public Finance, 2(1).

³⁰ G. Çimen, (2017). E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi. International Journal Of Public Finance, 2(1).

den tahmin edilebilir şekilde yapılmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede gerçekleşen elektronik vergi uygulamaları yoluyla işlemsel süreçlerin kontrolü ve herhangi bir aksaklık durumunda müdahalede bulunulması durumu sağlanabilmektedir. Söz konusu süreç kontrolü içerisinde vergilemede şeffaflık ilkesi açısından bilgi aktarımı kolay ve hızlı bir şekilde sağlanabilecektir. Bu sayede işlemlerin kayıt altına alınması sağlanacak ve vergi gelirleri artışı ile birlikte bütçe açığı azalarak vergilemede etkinlik sağlanacaktır.

Bağımsız denetim, iç denetim, mali denetim gibi farklı denetim alanları; vergisel teknolojiler kapsamında bir araya getirilerek bütüncül bir denetim yaklaşımı ile değerlendirilebilecektir. Bütüncül yaklaşımla yapılacak kontroller sonucunda elde edilen sonuçlar, yapılan kayıtların doğruluğu yansıtmadığı veya kayıt altına alınma işlemlerinin uygun şekilde yapıp yapılmadığı hususlarında güvenilir sonuçlar ortaya koyacaktır. Farklı denetim alanlarından elde edilen veriler değerlendirileceği için, elde edilen sonuçlar tutarlılık açısından ele alınacak ve ulaşılan sonuçların güvenilirliği sağlanacaktır. Söz konusu denetim sürecinin belirli bir anda değil, vergi teknolojileri adı altında periyodik olarak uzun zaman dilimi içerisinde gerçekleşmesi durumu, kayıt dışılığın önlenerek tüm işlemlerin kayıtlı veriler üzerinden gerçekleşmesi amacı doğrultusunda olumlu sonuçlar sağlayacaktır.

Evrensel düzeyde standart verilere göre oluşturulan e-fatura ve e-defter uygulamaları, birbirinden bağımsız kayıtların tek bir sistemde birleştirilebilmesine imkan sağlamaktadır. Tüm kayıtların birleştiği bu sistem içerisinde yapılan çapraz kontrollerle denetim mekanizması sağlıklı şekilde işleyecektir. Diğer yandan ise, standardizasyon sağlanarak gerçekleşen bu uygulama sayesinde karşılaştırmalı finansal tabloların oluşturulması ve oluşan tablolar aracılığıyla analizler yapılması, bu analizler neticesinde kararlar alınması sağlanacaktır.

Risk durumlarının tespiti sonucunda risk kalemelerini içeren kontrol listeleri oluşturan Risk Analiz Sistemi, bu risk unsurlarının elektronik ortamda müfettişe iletilmesini sağlayan bir sistemdir. Hangi konularda risk unsuru taşıdığı belirlenmiş olan mükelleflerin denetlenmesiyle zaman tasarrufu sağlanarak verimlilik artışı gerçekleşecektir. Bu sayede optimum düzeyde zaman kullanımı yoluyla güvenilir ve dayanıklı tespitler oluşturulabilecek ve yapılan bu tespitlerin sonuçları güvenilir seviyede aktarılacaktır. Güvenilirlik kapsamında oluşturulan bir başka teknolojik uygulama ise yüksek hacimli veriler üzerinden denetim yapılabilmesine imkan sağlayan bir yazılım olan VEDAS uygulamasıdır. Yüksek hacimli veriler dahilindeki risk kalemleri bu yazılım sayesinde tespit edilebilmektedir ve yapılan tespitler neticesinde gerekli çözümler sağlanabilmektedir.

Elektronik denetim analiz sistemi olarak karşımıza çıkan VEDAS uygulaması yüksek hacimli verilerin üretildiği sektörlerin denetlenmesi açısından ciddi avantajlar sağlamaktadır. Bu sistemin geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmekte olup önceden belirlenen standart verilerin sonuçlarının sisteme girilmesi ile oluşturulan bir analiz ve denetim süreci tasarlanmaktadır. Bu kapsamda belirlenmiş veriler sisteme girildiği takdirde sistem, otomatik raporlama sürecini başlatacak ve sistematik bir şekilde rapor sonuçları oluşturulacaktır. Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülen söz konusu çalışmaların gelişimsel süreci devam etmektedir.

Yüksek hacimli verilerin üretildiği sektörlerde sürekli denetim mekanizmasının işlenmesi, kayıt dışılıkla birlikte vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi noktasında önemli bir adım olacaktır. Bu kapsamdaki sektörlerde sürekli gözetim uygulaması hayata geçirilerek vergi kayıp ve kaçığının kısa sürede fark edilmesi sağlanmalıdır. Bu sayede alınacak önlemlerle birlikte denetim ve gözetimin sürekliliği sağlanarak yapılan işlemlerin

kayıtlar üzerinden ilerlemesi ve olası bir aksaklık durumunun kısa sürede tespit edilmesi durumları gerçekleşecektir.

Mükellef Bilgi Raporunun geliştirilmesi ve Elektronik İnceleme Dosyası oluşturulması yönündeki teknolojik çalışmalar devam etmekte ve bu yolla etkin vergileme süreci sağlanması amaçlanmaktadır. Şuan MBR kapsamında olmayan bazı verilerin MBR sistemi ile entegrasyonunun sağlanması sonucunda denetim süreci daha hızlı gerçekleşecek ve bu sayede vergi etkinliği sağlanacaktır. Ayrıca elektronik inceleme dosyası oluşturulması ile birlikte inceleme aşamalarının takibi sağlanacak ve süreç kontrolü yoluyla etkinlik artışı görülecektir.

Vergisel alanda elektronik ortama geçilmesiyle birlikte kağıt ortamındaki dosyalama süreci, kağıt israfı, kırtasiye giderleri gibi zorluklar azalacaktır. Kağıt ortamında işleyen sürecin elektronik ortama aktarılmasıyla gerçekleşen bu avantajlar yanında birtakım teknik aksaklıklar karşımıza çıkmaktadır. Bu aksaklıkların giderilebilmesi için bir çözüm önerisi olarak gerekli bilgilendirmeler ve süreç kontrolü sağlanması açısından E-maliye uygulamalarındaki gelişmelerin takibi ve uygulama ile ilgili oluşan aksaklıkların giderilmesi misyonu, meslek mensuplarına verilebilir. Bu kapsamda sorumluluk verilen meslek mensuplarının gerekli yetkilendirme süreci sağlanmış olmakla birlikte, süreç kontrolü bir yönüyle bu kişiler tarafından da sağlanabilecektir.

Kayıt dışı ekonomi ve yolsuzlukla mücadele kapsamında idari mekanizmaların işleyişinde elektronik vergi uygulamalarının önemi büyüktür. Denetimde ve vergisel uygulamalarda etkinliğin sağlanması, bununla birlikte vergisel işleyişlerdeki süreç kontrolünün sağlıklı bir şekilde işlemesi amacıyla vergisel uygulamaların elektronik ortamda sürdürülmesi politikası benimsenmiştir. Bu doğrultuda uygulamada olan elektronik vergisel sistemlere ilave olarak yeni sistemler oluşturulması ve var olan sistemlerin

geliştirilmesi çalışmaları devam etmektedir. Zaman içerisinde uzaktan denetim uygulamalarına geçilmesi yönünde yapılan çalışmalar da elektronik vergi uygulamalarının gelecekteki önemini ve ekonominin kayıtlı veriler üzerinden işlemesi yönünü göstermektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY, İ. (2018). E-Defter ve E-Fatura Uygulamasıyla Birlikte Defter Belge İbraz Etmeme Durumunun Değerlendirilmesi. Vergi Raporu (220).
- ALPTÜRK, E. (2008). Elektronik Denetim Rehberi. İstanbul, İstanbul: Gelirler Kontrolörleri Derneği.
- BAL, B. (2009). Elektronik Vergi Denetimi (E-Denetim). Vergi Raporu (117).
- ÇANAKKALE, O. F. (2016). Teknolojik İlerlemenin Vergiye Gönüllü Uyuma Etkisi. Vergi Sorunları (329).
- ÇİMEN, G. (2017). E-Maliye Uygulamalarının Vergilemede İktisadilik İlkesi ve Vergi Uyumuna Etkisi. International Journal Of Public Finance , 2 (1).
- DOĞAN, U. (2015). Vergi Teknolojileri. Vergi Sorunları (322).
- Gelir İdaresi Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2017/2017_faaliyet_raporu.pdf adresinden alındı
- İLGAR, B. (2018). Avrupa Birliği ve Türkiye KDV Mevzuatlarının Uyumlaştırılması ve Türkiye'nin E-Dönüşüm Sürecinin AB Uyumuna Etkisi. Vergi Sorunları (353).
- KARAKUM, H. (2017). Mükellef Davranışlarının Yönlendirilmesinde Vergi İncelemesi Konferansı.
- KOCAMIŞ, T. U. (2017). Elektronik Vergi Uygulamalarının Vergi Denetimi Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. International Conference On Eurasian Economies 2017 (4B).

- KOCAMIŞ, T. U., & KEKEÇ, H. M. (2017). Elektronik Vergi Uygulamalarının Türkiye’de Gelişimi: Vergi Denetiminde Elektronik Denetime Geçiş Süreci. Vergi Sorunları (348).
- ÖZ, E. (2014). AB Uyum Sürecinde Vergisel Düzenlemeler: İlerleme Raporları Analizleri Eşliğinde İstenenler ve Gerçekleştirilenler. Vergi Raporu (26).
- ÖZ, E., & BOZDOĞAN, D. (2012). Türk Vergi Sisteminde E-Maliye Uygulamaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (2).
- ÖZKAN, Ö., & BİLGİN, B. Ö. (2011). RFID Teknolojisi ile İşletmelerde Stok Kontrolü. Vergi Raporu (139).
- Pwc. (2016, Aralık 15). KDV’de Son Dönem Gelişmeleri-İncelemeler. <https://www.okul.pwc.com.tr/images/uploadfile/content/636185349961060375.pdf> adresinden alınmıştır
- ŞAHİN, İ. F. (2016). Elektronik Vergilendirme (E-Vergilendirme). Vergi Sorunları (334).
- Tuncer, S. (2014). E-Fatura Uygulamasında Son Durum. Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi (126).
- Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2016 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=RO-OT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fV-DK%202016%20Faaliyet%20Raporu_22.05.17.pdf adresinden alındı
- Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Aralık 24, 2018 tarihinde https://www.vdk.gov.tr/File/?path=RO-OT%2f1%2fDocuments%2fDosya%2fV-DK_Faaliyet_Raporu_2017.pdf adresinden alındı